

Kuti Rajmund
kuti.rajmund@sze.hu

TERRORCSELEKMÉNYEK UTÁN VÉGZETT KOMPLEX KÁRFELSZÁMOLÁSI MŰVELETEK AKTUÁLIS KÉRDÉSEI

Absztrakt

A hivatásos kárfelszámolási feladatokat végrehajtó szervezetek szerepe a különleges veszélyhelyzetek kezelésében, azon belül a terrorcselekmények következményeinek elhárítása során rendkívül fontos. Magyarország nem tartozik a világ súlyos terrorcselekményekkel érintett övezetei közé, de a közelmúltban, Párizsban és Brüsszelben történt robbantások rámutattak, hogy egy terrortámadás bekövetkezésének valószínűsége hazánkban sem nulla. Ha viszont bekövetkezik az esemény, a Terrorelhárítási Központra, a Magyar Honvédség Különleges Egységeire, a Hivatásos Tűzoltóságra, mint elsődleges beavatkozó szervezetekre komoly, összetett feladatok hárulnak. A sikeres mentés alapja a beavatkozás irányítási, taktikai feladatainak pontos kidolgozása, valamint a kárfelszámolási műveleteket végző szervezetek közötti zavartalan együttműködés. Írásomban elemzem a rendkívüli körülmények között történő mentési feladatok problémáit, bemutatom az együttes feladatmegoldás, rugalmas irányítási mechanizmus, megfelelő taktika alkalmazási lehetőségeit.

The roles of professional organizations dealing with damage liquidation at special treatment of emergencies are very important, also to mitigate the consequences of terrorist acts. Hungary is not included in the areas affected by terrorist acts, but the recent bombings in Paris and Brussels have pointed out, that the probability of terror attack might not be zero in our country. However, if the event occurs, complex tasks are incumbent on Counter-Terrorism Centre, Hungarian Defence Forces and special units of the professional fire service as primary responding organizations. The base of a successful intervention is accurate developing of the management, tactical tasks and the smooth cooperation between the organizations conducting remedial operations. In this article, I analyse the problems of rescue operations in exceptional circumstances; I present joint problem solving, flexible management mechanism and opportunities to apply appropriate tactics.

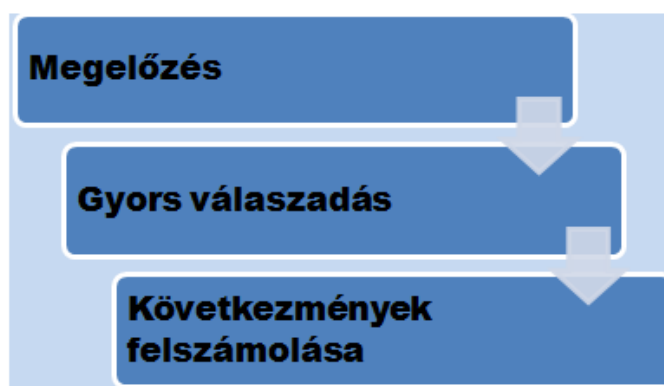
Kulcsszavak: *Terrorizmus, terrorcselekmények, komplex kárfelszámolási műveletek, ~ Terrorism, terror acts, complex remediation operations.*

BEVEZETÉS

A terrorizmus kérdése napjaink állandó problémája. Nem telik el úgy egyetlen nap sem, hogy a híradásokból ne hallanánk a világ valamely pontján bekövetkezett terrorcselekményekről. Az utóbbi hónapokban az Európai Unió több nagyvárosában történt terroristák által végrehajtott fegyveres támadások, robbantások azt mutatják, hogy nem pusztán megfélemlítésről, fenyegetettségről van szó, hanem ártatlan emberek halálát okozó kiszámíthatatlan terrortámadásokról. Ezek az események rávilágítottak arra, hogy egy lehetséges terrorcselekmény bekövetkezésének valószínűsége Magyarország viszonylatában sem nulla, ezért hazánk kormánya megtette a megfelelő biztonsági intézkedéseket. Egy-egy bekövetkező terrorcselekményre egyszerűen lehetetlen felkészülni, ugyanis a terroristák a legkülönbözőbb módszereket alkalmazzák a totális pusztítás érdekében. A terrorizmus problémakörével foglalkozó szakemberek szerint az egyik legfontosabb kérdés a terrorcselekmények bekövetkezésének megakadályozása.[1] A megelőzés kérdését prioritással kell kezelni, azonban egy esetlegesen bekövetkező terrortámadással mindig számolni kell. Ha mégis bekövetkezik az esemény, a lehető leggyorsabban el kell kezdeni az életmentési-kárfelszámolási munkálatokat. Ezzel kapcsolatban viszont több kérdés is felmerül, melyek tisztázásának érdekében írásomban a terrorizmus kezelésével kapcsolatos alapvető feladatok ismertetése után bemutatom a kárfelszámolásra jogosult szervezetek mentési képességeit. Vizsgálom továbbá a beavatkozások szabályait, az irányítás, a kommunikáció kérdéskörét és javaslatot teszek a humán állomány beavatkozásokra történő felkészítésének egyes lépéseire is.

A TERRORIZMUS ELLENI HARC IDŐSZAKAI

Amikor a nemzetközi terrorizmussal kapcsolatos kutatásokat végezzük, vizsgálatainkat a folyamat, rendszer, hálózatos szemléletmódnak megfelelően kell végezni, ennek alapján a terrorellenes lépéseket időbeli intervallumban is elemezni kell. Padányi József korábbi írásában [2] a terrorizmus elleni harcot már folyamatként kezelte és időbeni kiterjedését is vizsgálta. A terrorizmus elleni harc időbeni kiterjedését a következő ábra szemlélteti:

1. ábra: A terrorizmus elleni harc időbeni kiterjedése, (Forrás: Szerző összeállítása [2] adatai alapján)

A fenti ábrán megjelenített fő időszakok egymással szorosan összefüggnek, azokon belül a következő speciális feladatok végrehajtása történik:

Megelőzés:

- Az elkövetett terrorcselekmények tanulmányozása (szervezetek, módszerek, eszközök),
- A terrorszervezetek felderítése, folyamatos megfigyelése,
- A lehetséges célpontok megjelölése, tanulmányozása,
- Veszélyeztetettségi kockázatok csökkentése,
- A terrorcselekmények megelőzésére vonatkozó szabályzók, intézkedések bevezetése, szükség szerinti fenntartása,
- Folyamatos együttműködés az érintett szervezetek között,
- Tapasztalatok beépítése a végrehajtó humán állomány kiképzésébe.

Gyors válaszadás:

- A folyamatban lévő terrorcselekmény megszakítása,
- Válaszcsoport, a fenyegetett erők és eszközök folyamatos védelme,
- Együttműködés az érintett szervezetekkel.

Következmények felszámolása:

- Kárfelszámolás azonnali megkezdése, életmentés, további károk bekövetkezésének csökkentése,
- Másodlagos veszélyforrások felkutatása, kiiktatása,
- Helyreállítás,
- Együttműködés az érintett szervezetekkel.

Az egyes időszakokhoz köthető feladatokat vizsgálva megállapítható, hogy köztük lévő átmenetek nem köthetők időponthoz, több feladat végrehajtása párhuzamosan zajlik, hasonlóan az aszimmetrikus hadviselés során alkalmazott módszerekkel.[3] Jelen cikk terjedelmi korlátai nem teszik lehetővé, hogy az összes speciális feladatot elemezzem, ezért csak a kárfelszámolási tevékenységhez kapcsolódó feladatokat vizsgálom.

A KOMPLEX KÁRFELSZÁMOLÁS KIEMELT KÉRDÉSEI

Magyarországon a mentési-kárfelszámolási műveletek végrehajtására képes, a feladatok ellátásához szükséges erőkkel és eszközökkel rendelkező szervezetek közül a Hivatásos Tűzoltóság és néhány készenléti szolgálatot ellátó speciális mentőegység képes a nap bármely szakában két perc riasztási idővel,¹ technikai eszközökkel felszerelt kiképzett egységekkel a legrövidebb úton az adott kárhelyre vonulni, és ott szervezeten beavatkozni. A beavatkozásnak azonban vannak korlátai. Egy bekövetkezett terrortámadás helyszínén, a robbantáson, tűzön, épületomlason túl számolni kell biológiai, vegyi vagy akár radioaktív anyagok jelenlétével is. A rendkívül veszélyes területeken, extrém körülmények között történő kárfelszámolási, vagy műszaki támogató feladatok végrehajtása komoly kihívást jelent bármely egység számára.[4] Egy ilyen komplex beavatkozáshoz a tűzoltóság sajnos nem rendelkezik minden eszközzel és védőfelszereléssel, de logisztikai háttérrel sem. Kijelenthetjük, hogy egy hosszan tartó összetett kárfelszámolási feladatot csak a társszervekkel közösen, egymás különleges képességeinek maximális kihasználása mellett lehet a leghatékonyabban végrehajtani.[5] A Terrorelhárítási Központ egységei különleges eszközökkel rendelkeznek. A Hivatásos Tűzoltóság a tűzoltási, műszaki mentési, valamint

¹ 39/2011. (XI.15.) BM rendelet, a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési tevékenységének általános szabályairól, 37.§. (3).

veszélyes anyagok jelenlétében történő beavatkozásokhoz rendelkezik megfelelő eszközrendszerrel. A Magyar Honvédség a különleges műszaki feladatokhoz, veszélyes környezetben, szennyezett területen történő feladat végrehajtáshoz szükséges speciális szakfelszerelésekkel rendelkezik. Ahhoz viszont, hogy ezeket a különleges képességeket megismerjék a különféle kárfelszámolást végző szervezetek, közös gyakorlatokat kell szervezni, és a feladatokat begyakoroltatni az érintett állományokkal. Ez a sikeres mentés elengedhetetlen feltétele.[6]

A kárfelszámolás során a következő kérdéseket kiemelt figyelemmel kell kezelni:

- A bekövetkezett terrorcselekményre történő első reagálás.
- Értesítési, riasztási feladatok végrehajtása (megfelelő erők és technikai eszközök).
- Kérkezés, eszközök felállítási helyének megválasztása.
- Pontos, és folyamatos felderítés.
- Orvosi támogatás a helyszínen.
- Életmentés gyors megszervezése, megkezdése.
- Kárfelszámolási stratégiai műveletek, kiemelt feladatok, társszervek közötti összehangolása, megkezdése.
- Irányítási feladatok, hatáskörök, intézkedések egyeztetése.
- Helyszín körülhatárolása, környezetének teljes lezárása.
- Kárfelszámolást végző szervezetek közötti kommunikáció, információ áramlás biztosítása.
- Logisztikai háttér biztosítása.
- Környezet folyamatos megfigyelése (rendellenességek, oda nem illő tárgyak stb.).

A KÁRFELSZÁMOLÁS TAKTIKAI PROBLÉMÁI

A terrorcselekmények okozta károk felszámolásához merőben más taktikai fogások alkalmazására van szükség, ezért kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy a megszokott taktikai lépéseken változtassunk. A megfelelő és hatékony taktika kidolgozásához tanulmányozni kell a terroristák által alkalmazott módszereket, ismerni kell a terroristák fő céljait, melyek a következők lehetnek:

- Teljes megsemmisítés, teljes körű pusztítás.
- A lehető legtöbb polgári áldozat.
- Az infrastruktúra kritikus részének megsemmisítése.
- Gazdaság bénítása.
- Zavarkeltés, pánik okozás.
- Médiában történő szereplés.[7]

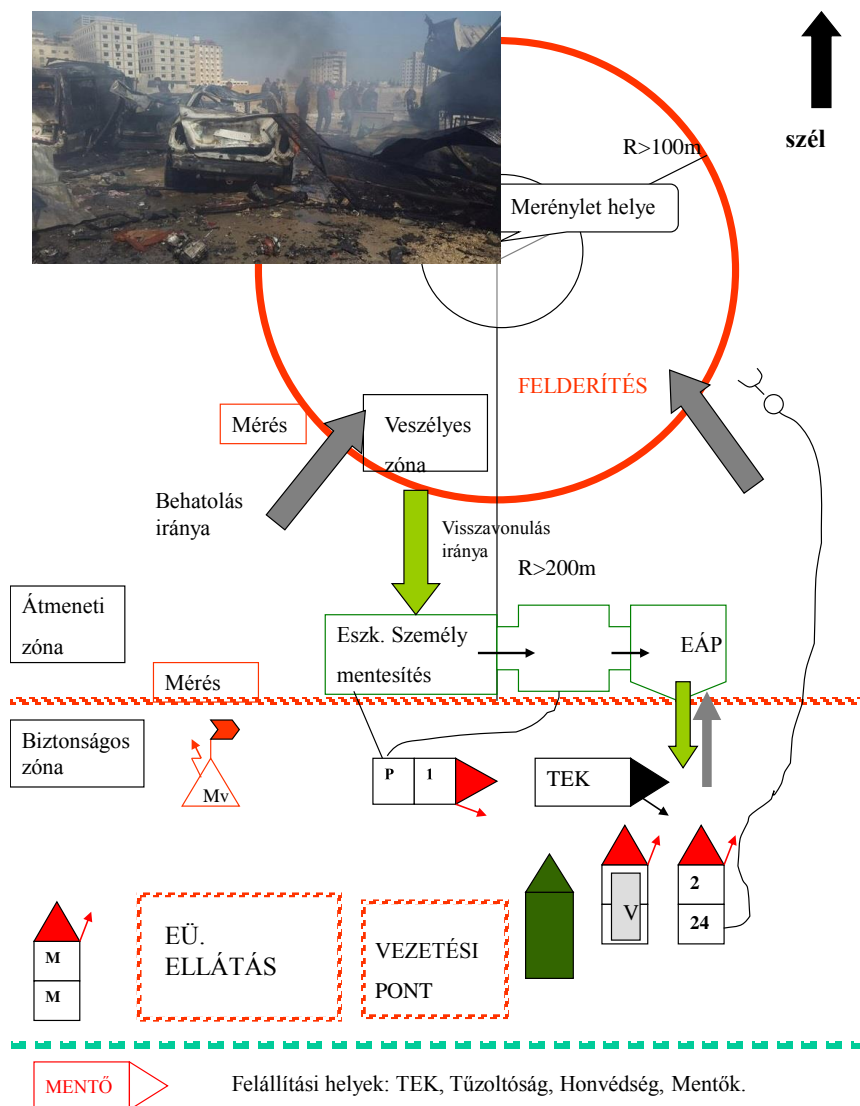
A terroristák egyik fő célja a lehető legnagyobb pusztítás. Ennek érdekében több lépcsőben, a dominó hatás figyelembevételével hajtják végre cselekedeteiket. Ez azt jelenti, hogy az első robbantást követheti, megfelelő időzítéssel több másik is, vagy az egyik robbantás során mérgező vegyi, biológiai, de akár radioaktív anyag is a környezetbe kerülhet. További fontos feladat a beavatkozást végző erők műszaki védelmének biztosítása is, melyben a Magyar Honvédség műszaki alakulatai széleskörű tapasztalatokkal rendelkeznek. [8] Mentés során folyamatosan számolni kell a lehető legnagyobb veszéllyel, ennek megfelelően kell a taktikai lépéseket kidolgozni és a védelmi szinteket meghatározni. Ha a megszokott taktikának megfelelően a mentésre egyszerre, egy időben a legnagyobb erőt vetjük be, valószínűleg a mentőerők közül is több áldozat lesz. A mentésben résztvevők megóvásának érdekében speciális taktikai megoldásokat kell alkalmazni.

Ezek a következők lehetnek:

- A helyszínre érkező mentőerők több útvonalon közelítsék meg a helyszínt, az eszközök felállítási helyét a védelmi szempontok alkalmazásával kell kijelölni.
- A mentésben résztvevő állomány védőfelszereléseinek meghatározása.
- Megfelelő nagyságú terület lezárása.
- Folyamatos mérgező és radioaktív anyag koncentráció mérése.
- Biztonsági zónák kijelölése.
- Ellenőrző áteresztő pontok, mentesítő helyek, egészségügyi ellátó pontok kijelölése.
- A másodlagos események kivédése miatt egyszerre csak kisebb csoportokban lehet bevetni a végrehajtó erőket, a kutatási-mentési terület pontos megjelölésével.
- Az életmentést orvosi felügyelet mellett kell végezni.
- Az állomány cseréjéről gondoskodni kell.
- Logisztikai feladatok ellátása.

Az előzőekből következik, hogy az elsőként a kárhelyre érkező egység parancsnokának a szakértelmén, felkészültségén, pontos döntésein, rendkívül sok minden múlik. Egy-egy eszköz felállítási helyének meghatározása, vagy biztonsági zóna kijelölése, de a beavatkozás menetének meghatározása is, komoly hatással lehet az egész mentés kimenetelére. A következő ábrán egy terrorcselekmény következményeinek felszámolására irányuló beavatkozás elvi sémája látható. A vázlat készítésénél a legnagyobb veszélyforrások előfordulásával számoltam. Ilyen jellegű komplex beavatkozásokhoz egyetlen szabályzat sem tartalmaz konkrét, egységes előírásokat, ezért a nemzetközi és hazai tapasztalatokat is próbáltam figyelembe venni az egyes zónák meghatározásánál.

A mentés során szükségessé váló helyváltoztatások során, főleg ha azok a terrorcselekménnyel érintett épületek irányába történnek, tűzszerészekkel történő egyeztetés is szükséges.[9] A taktikai lépések kidolgozásánál fontosnak tartom figyelembe venni a Magyar Honvédség műszaki alakulatainak külföldi missziókban szerzett tapasztalatait is.[10]

2. ábra: Elvi beavatkozási séma terrorcselekmény esetén, (Forrás: Szerző összeállítása)

KOMMUNIKÁCIÓS PROBLÉMÁK

A kárfelszámolás hatékonyságát, annak kimenetelét nagyban befolyásolja az egységek és a vezetési pont közötti, valamint a kárhelyszínen történő kommunikáció. A nehézségek elkerülése érdekében a közvetlen kárhelyi kommunikációra külön figyelmet kell fordítani, ugyanis az elmúlt évek terrorcselekményeit vizsgálva megállapítható, hogy a terroristák előszeretettel használnak olyan bombákat, amelyeket a rádióelektronikai berendezések (URH-EDR rádió, mobil telefon, személyi hívó) a bombától akár 100 méteres távolságban történő üzemelése hoz működésbe.

A kárhelyszínen tehát és a kárfelszámolást végző egységek, illetve a vezetési pont közötti kommunikációt (legalábbis amíg a tüzserészek a helyszínt át nem vizsgálták) célszerű robbanás-biztos (RB) kivitelű rádiók alkalmazásával lebonyolítani, amennyiben ezek nem állnak rendelkezésre, akkor hírvivők útján kell továbbítani az információkat, mellőzve minden rádióelektronikai berendezést. A különféle szervezetek közötti kommunikáció

megszervezésére és folyamatos fenntartására szintén nagy hangsúlyt kell fektetni, a folyamatos információáramlás elengedhetetlen feltétele a hatékony kárfelszámolásnak.

KÖVETKEZTETÉSEK

A terrorizmus elleni küzdelem csak széles körű összefogással valósítható meg. Különösen igaz ez a komplex kárfelszámolási feladatok végrehajtására. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a mentési feladatokat végző erők és eszközök is a terroristák célpontjai lehetnek. A beavatkozási szabályok kidolgozásához és folyamatos felülvizsgálatához elengedhetetlen a nemzetközi tapasztalatok feldolgozása. A nehéz körülmények közötti mentési, műszaki védelmi, speciális támogatási feladatok taktikai lépéseinek a humán állomány részéről történő készségi szintű alkalmazásához elengedhetetlen a rendvédelmi szervek és a haderő együttes részvételével megvalósuló szimulációs gyakorlatok szervezése.

Sajnos hazánkban egyetlen mentésre jogosult szervezet sem rendelkezik önállóan olyan erő és eszközkészlettel, hogy egy terrorcselekmény következményeinek felszámolására irányuló komplex mentést önállóan képes legyen végrehajtani. A megoldás az összefogásban rejlik. Meg kell ismerni a kárfelszámolásban résztvevő összes szervezet különleges képességeit, ki kell dolgozni a taktikai lépéseket, és gyakorlatokat kell szervezni az érintett állományok részére. Biztosítani kell a kommunikációs és logisztikai hátteret. Folyamatosan figyelemmel kell kísérni a külföldi eseményeket, elemezni a tapasztalatokat. A Magyar Honvédség különleges egységei folyamatos résztvevői nemzetközi katonai misszióknak, melyek közül több küldetést fokozottan terrorveszélyes országban kell végrehajtani. Katonáink a nemzetközi erőkkel együttműködve a legújabb módszereket ismerik meg és modern eszközök alkalmazását sajátítják el, melyek hazai gyakorlatba történő adaptálása kiemelt feladat. Írásommal fel kívántam hívni a figyelmet a téma aktualitására, bízva abban, hogy folyamatosan kiemelt figyelmet kap cikkben vázolt kérdések megoldása.

Felhasznált irodalom

- [1] Kőszegvári Tibor – Resperger István: A nemzetközi terrorizmus elleni harc katonai tapasztalatai III. Egyetemi jegyzet, ZMNE Budapest, (2005)
- [2] Padányi József: A Magyar Honvédség lehetőségei a terrorizmus elleni harcban, pp. 1-45. ZMNE Budapest, (2003)
- [3] Padányi József: Az aszimmetrikus hadviselés során alkalmazandó eljárások, eszközök és módszerek, HADTUDOMÁNY: A MAGYAR HADTUDOMÁNYI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA 25: (1-2) pp. 81-82.
- [4] Tomolya János – Padányi József: A terrorizmus jelentette kihívások HADTUDOMÁNY: A MAGYAR HADTUDOMÁNYI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA 22:(3-4) pp. 34-67. (2012)
- [5] Kuti Rajmund: Terrorcselekmények kárfelszámolási lehetőségeinek vizsgálata tűzoltói aspektusból, Védelem katasztrófa- tűz- és polgári védelmi szemle, ISSN 1218-2958, XIV. évf. 3. szám 34-35. p. (2007)
- [6] Kuti Rajmund: Terrorcselekmény következményeit felszámoló gyakorlat tapasztalatai, Védelem katasztrófa- tűz- és polgári védelmi szemle, XIV. évf. 4. szám 34-35. o. 2007. ISSN 1218-2958,
- [7] Tomolya János, Padányi József: A TERRORIZMUS ÉS A GERILLA HADVISELÉS AZONOSSÁGAI ÉS KÜLÖNBSÉGEI, HADTUDOMÁNY (ONLINE) 24: (1) pp.

126-154. URLcím:

http://www.mhht.eu/hadtudomany/2014/2014_elektronikus/11_TOMOLYA_PADANYI.pdf

(letöltés ideje: 2016. 04. 11.)

- [8] Padányi József: A katonai műveletek terrorvédelme
NEMZETVÉDELMI EGYETEMI KÖZLEMÉNYEK X:(3) pp. 200-206. (2006)
- [9] Padányi József: A katonai műveletek terrorvédelme, a tűzszerész kapacitások értékelése, A nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem időszerű társadalmi, katonai és rendvédelmi kérdései c. konferencia, Konferencia helye, ideje: ZMNE Budapest, Magyarország, 2007.10.
- [10] Padányi József – Tomolya János: A műszaki erők alkalmazása az iraki Szabadság Műveletben
HADTUDOMÁNYI SZEMLE 1:(3) pp. 34-47. (2008)